

BAŠĆANSKA PLOČA

i funkcionalnim rješenjima: zgrade Kemijskoga laboratorija i Fizikalnoga instituta Sveučilišta na Marulićevu trgu (1928); gradska tržnica (1927); Bartulićeva kuća (1928); vila Radošević (1929) i zgrada tržnoga nadzorništva (1930) na Dolcu; bivša Visoka komercijalna škola u Ul. kralja Zvonimira 8 (1928); obnova crkve Sv. Petra u Vlačkoj ul. (1930); vile u Tuškancu i Nazorovoj ul., sve u Zagrebu, te Činovnička banka u Beogradu.

LIT.: V. Potočnjak, *Arhitektura u Hrvatskoj 1888–1938*, Građevinski vjesnik, 1939, 4–5. — T. Premrl, *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata*, Zagreb 1990. T. Pl.

BAŠĆANSKA PLOČA, jedan od najstarijih pisanih, u kamenu klesanih spomenika hrvatskoga jezika. Naziv je dobila prema mjestu *Baška* na otoku Krku, gdje je nađena u nekadašnjoj benediktinskoj crkvi Sv. Lucije kraj sela Jurandvora. Nastala je u doba narodnih vladara u drugoj pol. XI. st., a pisana je pismom prelaznoga tipa iz oble u uglatu glagoljicu. Sadržaj natpisa govori o darivanju posjeda kralja Zvonimira crkvi Sv. Lucije i o podizanju te crkve. Oblik ploče, poglavito ornamentirani friz i žlijeb sa strane, upućuju na to da je ploča izvorno služila kao lijevi plutej crkv. pregrade (septum). Poslije, vjerojatno u XV. st., dospjela je kao spolij u pločnik crkve te je dosta oštećena. Ploča je prvotno bila polikromirana. Uz gornji rub teče ornamentirani pojas s biljnim motivom troprutastih vitica i lišća, kakav je zastupljen na plohozrebama X–XII. st. Sav ostali prostor ispunjen je glagoljskim natpisom, tek je s lijeve strane ostavljen prazan rub širok 10 cm. B. p. ima značaj isprave, kako su se one pisale u Dalmaciji i u Hrvatskomu primorju u XI. i XII. st. i važan je dokument za lingvistiku, glagoljsku paleografiju, lik. umjetnost i hrv. povijest. Sada se nalazi u atriju glavne zgrade HAZU u Zagrebu.

LIT.: V. Štefanić, *Opatija sv. Lucije u Baški*, Zagreb 1937. — J. Hamm, *Datiranje glagoljskih tekstova*, Radovi Staroslavenskog instituta, 1952, 1. — B. Fučić, *Bašćanska ploča kao arheološki predmet*, Slovo, 1957, 6–7. — Bašćanska ploča, I–II, Zagreb 1988. R.

BAŠIĆEVIĆ, Dimitrije, povjesničar umjetnosti i likovni umjetnik (Šid, 14. III. 1921 – Zagreb, 18. XII. 1987). Studirao je na Filozofskom fakultetu u Beču (1942–44) i u Zagrebu (1945–49). Doktorirao je u Zagrebu disertacijom o Savi Šumanoviću 1956. Bio je jedan od osnivača i voditelj Galerije primitivne umjetnosti u Zagrebu 1952–56. Bivio se likovnom kritikom, teorijom umjetnosti i fotografije, te poezijom. Pod pseudonimom *Mangelos* djelovao je u grupi »Gorgona« 1959–66. Zastupao je ideju »no-art« čija je osnovna značajka odustajanje od estetske metafore i svođenje izražajnih mogućnosti na elemente mišljenja. Sudjelovao je na izložbama u Zagrebu (1968, 1977, 1979, 1981) i u Novom Sadu (»Fenomen Picasso«, 1972).

BIBL.: Milan Steiner (katalog), Zagreb 1956; Mirko Virius, Zagreb 1958; Sava Šumanović, Zagreb 1960; Ivan Generalić, Zagreb 1961; *Funkcionalna umjetnost*, u katalogu: Nove tendencije 3, Zagreb 1963; *Fotografija između dvije civilizacije* (katalog), Banja Luka 1979.

LIT.: B. Stipančić, *Dimitrije Bašićević Mangelos* (katalog retrospektive-monografija), Zagreb 1990. Ž. Sa.

BAŠIĆ, Ljubomir, slikar (Prugovo kraj Splita, 7. III. 1903). Završio Tehničko-obrtničku školu u Splitu 1922 (E. Vidović). Studirao na akademijama u Zagrebu, Beogradu i Rimu. Bio je lik. pedagog u Šibeniku i Splitu. U ranijem razdoblju na postimpresionistički način slika krajolike i ljude iz zavičaja (*Pijanac*, 1932; *Šibenik*, 1932; *Kestenjara*, 1935). Poslije 1945. opredjeljuje se za prizore s većim brojem likova u gradskim ambijentima (*Pjaca*, 1960; *Peristil*, 1965; *Na ribarnici*, 1971). Zadržao je vedru paletu i poetičnu interpretaciju svjetlosti u prostoru. Osnivač je i organizator grupe »MAR«, s kojom je izlagao u Zadru, Augsburgu, Osijeku i Šibeniku. Samostalne izložbe: Šibenik (1926, 1928, 1931, 1958, 1967, 1976), Split (1929, 1965), Rijeka (1963), Beograd (1964), Zagreb (1964) i Zadar (1965). Retrospektivna izložba priredena mu je u Splitu 1978.

LIT.: J. Budak, *Poetičnost paleta Ljubomira Bašića*, Glas Zadra, 6. VI. 1959. — K. Prijatelj, *Ljubomir Bašić* (katalog), Beograd 1964. — V. Maleković, *Varijacije na temu svjetlosti*, Vjesnik, 24. XI. 1964. — C. Fisković, *Ljubomir Bašić*, 50. godišnjica umjetničkog rada (katalog), Split 1978. Ž. Sa.

BAŠIĆ, Nikola, arhitekt (Murter, 28. VIII. 1946). Diplomirao na Arhitektonsko-urbanističkomu fakultetu u Sarajevu 1972 (Z. Ugljen). Do 1981. djeluje u Sarajevu, potom u Zadru. Među izvedenim objektima posebno se ističu nautičko-turistički centar »Zlatna luka« kraj Zadra (1986–92) i marina u Betini na otoku Murteru (1990–91), kojima odlike lokalne gradnje premeće u modernu strukturu. Značajan je njegov doprinos oblikovanju novih stambenih jedinica u bloku 9 A u naselju Bili Brig u Zadru. Dobitnik je prvih nagrada na natječajima za privredno-sportski centar u Tuzli (1976, s H. Čemalovićem), turističko naselje Monsena u Rovinju (1977, s V. Delfar) te robnu kuću u Zadru (1981, s A. Uglešićem).

LIT.: M. Gamulin, *Bašićev zlatni rez*, Slobodna Dalmacija, 30. I. 1993. F. Vu.

BAŠKA, naselje na otoku Krku. Uz more su ostaci ant. naselja (mozaici, nadgrobni spomenici, kapiteli, tragovi akvedukta). U Maloj luci iznad ant. naselja *Bosar* nalaze se ruševine utvrđenoga grada i crkve (s leznama) iz ranobiz. razdoblja. Na brdu oko groblja i prvotne župne crkve Sv. Ivana (izvorno ranoromaničke, oko 1100, sa zvonikom na pročelju) vide se ruševine srednjovj. Baške koju su 1380. spalili Mlečani. Nakon toga naselje se spušta u luku, duž koje se nižu povezana pročelja kuća ambijentalne vrijednosti.

U novoj, trobrodnoj župnoj crkvi Sv. Trojstva (XVIII. st.) smješteni su ranoromanički kapiteli, oltarna slika iz kraja XV. st. (M. Marziale),